

Türk - Macar Diplomatik Ziyaretlerinin Türk Basınına Yansımaları (1930-1931)

İhsan Sabri BALKAYA*

ÖZ

1930-1931 yılları Türkiye-Macaristan diplomatik ziyaretlerinin yoğunluk kazandığı bir süreç olmuştur. Macar Dışişleri Bakanı M. Walko ile başlayan bu süreç, Macar Başbakanı Kont Bethlen ile devam etmiştir. Bu ziyaretleri Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı İsmet İnönü ve Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras'ın ziyaretleri takip etmiştir.

Birinci Dünya Savaşı sonrası gelişmeler, bu diplomatik girişimleri Balkanlarda ve Avrupa'da önemli kılmıştır. Türk basını da, Türk-Macar ilişkileri ve dostluğuna dayalı bu ziyaretlere gereken ilgiyi göstermiştir. Türk gazeteleri bu diplomatik ziyaretleri haber olarak sayfalarına taşımış ve gereken yorum-kritiği yapmışlardır. Türk basını *Türk-Macar Kardeşliği* öz deyişini ilgi ve yorumlarının merkezine almıştır. Günümüzde olduğu gibi geçmişte de ülkeler arası diplomatik yakınlaşma basın için her zaman önemini korumuştur. Bu ilgiyi Türk basınında çalışılan dönemde de görmek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Türk basını, diplomasi, Balkanlar, Türk-Macar kardeşliği, barış, dostluk.

ABSTRACT

The Reflections of Turco-Hungarian Diplomatic Visits on the Turkish Press (1930-1931)

Turkish and Hungarian diplomatic visits were intensified in 1930 and 1931. M. Walko, the Hungarian foreign minister started the diplomatic visits, and the prime minister Kont Bethlen continued the mutual relations. The Hungarian visits were paid back by the trips of the Turkish Prime Minister İsmet İnönü and the Foreign Minister Tevfik Rüştü Aras to Hungary. The post-World War I changes increased the importance of these diplomatic contacts in the Balkans and in Europe. The Turkish press were highly interested in these visits, which were based on Turco-Hungarian relationship and friendship. Turkish newspapers

* Yard. Doç. Dr. Atatürk Üniversitesi K.K.E. Fakültesi İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, ERZURUM, e-posta: balkaya@atauni.edu.tr,

published the diplomatic visits in the news and made critics and interpretations about them. The focus of the press in Turkey was the Turco- Hungarian fraternity. As in today, the diplomatic relations between these countries were always important for the media in the past, and this study attempts to display the interest of the media to Turkish and Hungarian diplomatic relations in 1930 and 1931.

Key Words: Turkish press, diplomacy, Balkans, Turco- Hungarian relations, peace, friendship.

Giriş

Macarlar IX. yüzyılın ikinci yarısından sonra (890'lı yıllar sonrası) Orta Avrupa'da Tuna ve Tisa ırmakları arasındaki topraklara yerleşmişlerdir.¹ Macarlarla - Türklerin birbirini tanımaları ve ilişkileri günümüzden bin yıl aşan bir süreye dayanmaktadır. 1867 yılında bağımsız olmalarına karşın Avusturya'dan ayrılmayarak ikili bir devlet sistemi içerisinde varlıklarını devam ettirmişlerdir. Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı devletinin, Almanya- Avusturya-Macaristan ittifakının içinde yer alması Türk - Macar hükümetleri arasındaki siyasî, kültürel ilişkilerin ve dostluğun artmasına sebep olmuştur. Bu durumun en belirgin göstergesi, Macar hükümetinin Budapeşte'nin en büyük caddelerinden biri olan Museum Körüt'e 1915'de V. Mehmet Reşad adını vermesi olmuştur. Buna karşılık 1916 yılında Osmanlı devleti de İstanbul'da önemli bir caddeye* "Macar Kardeşler" adını vermiştir. Osmanlı devletinin 1912 yılında Budapeşte baş konsolosluğuna atamış olduğu Ahmet Hikmet Müftüoğlu, Türk - Macar dostluğunun gelişmesinde önemli hizmetleri olmuştur. Birinci Dünya savaşı yıllarında İstanbul'da Macar- Türk Dostluk Cemiyeti, Şam'da ise Osmanlı - Avusturya Macaristan Kulübü kurulmuştur. Avusturya - Macaristan savaştan sonra 10 Eylül 1919'da Saint Germain Andlaşmasını imzalamış ve böylece Avusturya - Macaristan'ın parçalanması ile topraklarının ve nüfusunun büyük bir çoğunluğunu kaybeden bir Macaristan doğmuştur.²

Macaristan savaş sonrası kendi bağımsızlığını ve topraklarını korumaya çalışırken, Türk millî mücadelesini de yakından takip etmiştir. Mustafa Ke-

1 F. Eckhart, *Macaristan Tarihi*, Çeviren: İbrahim Kafesoğlu, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1949, s. 7-11.

* Bu gün itibarıyla İstanbul-Fatih'te Şahzedebeşi'nden Fatih Camii'ne kadar olan ana caddenin ismi "Macar Kardeşler Caddesi" ismini taşımaktadır. 1916 yılında da aynı caddeye mi bu ismin verildiği tam olarak tespit edilememiştir.

2 Melek Çolak, "Türk - Macar İlişkileri Ve Macaristan'ın Türk İnkılâbına Bakışı (1919-1938)", *Beşinci Uluslar arası Atatürk Kongresi 8-12 Aralık 2003 Bildiriler*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2005, s.1255.

mal Atatürk'ün liderliğinde başlatılan bağımsızlık mücadelesi, 1912'de kurulmuş olan Macar - Turan Derneği ve Macar basınından özellikle *Pesti Hirlap* ve *Magyarsag* gazeteleri tarafından kamuoyuna takdirle, övünçle yansıtıldığı gibi Avrupa kamuoyunun da yanlış bilgilendirilmesine engel olunmaya çalışılmıştır. Macarlar Türklerin bağımsızlık yolundaki başarılarına hayranlık duymuşlar, Cumhuriyetle birlikte atılan her adımı coşkuyla ve içtenlikle karşılamışlardır. Atatürk'ün kurmuş olduğu yeni Türkiye Cumhuriyeti devleti ve Türk halkının girdiği yeni tarihi yol büyük ilgi ve alaka uyandırmıştır.³

Türkiye Cumhuriyeti ile Macaristan arasındaki siyasî, ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkiler, bu dostluk havası içerisinde oluşmuş ve her geçen gün gelişmiştir. 1930'lu yıllara gelindiğinde ise iki ülke arasındaki diplomatik ziyaretlerin yoğunlaştığı gözlenmiştir. Bunda da Birinci Dünya Savaşı'nın sonuçlarını kabullenmeyen ve değiştirmek isteyen revizyonist devletlerin girişimlerine karşı anti revizyonist politikalar geliştiren devletlerin tutumları etkili olmuştur. Macaristan revizyonist grubun içerisinde yer alırken, Türkiye anti revizyonist politikaların ve oluşumların içerisinde yer almıştır. Buna rağmen her iki ülke yöneticileri aradaki dostluk ve iyi ilişkiler yumağına zarar vermekten kaçınmışlardır. 1930-1931 yılları içerisinde gerçekleşen ziyaretlerin özellikle Türk basının da nasıl yer aldığı, haber ve yorum yapıldığı bu çalışmada ele alınmıştır.

1- 1923'ten 1930'a Türk Macar İlişkilerine Genel Bir Bakış

Türkiye Lozan sonrası, bir taraftan Lozan'dan arta kalan meseleleri çözme kavuşturmaya çalışırken, diğer taraftan barışçı bir dış politikayı kendine temel ilke olarak kabul etmiştir. Bu anlayış içerisinde her devletle dostluk ilişkilerini geliştirmeyi amaç edinmiş ve devletler arası dostluk ve barışı korumayı amaçlayan girişimlerin içerisinde yer almaktan kaçınmamıştır.

Bu temel dış politika anlayışı içerisinde Türk - Macar ilişkilerinin de geliştiğini görmek mümkündür. 1920'de Macaristan'da ilan edilen krallığın, naib unvanını alarak başına geçen Amiral Horthy⁴ ile Atatürk arasındaki samimi ilişki, iki ülke arasında 18 Aralık 1923'te Türkiye - Macaristan Dostluk Antlaşması'nın Ankara'da imzalanmasıyla⁵ kendini göstermiştir. 1923 yılının önemli gelişmelerinden birisi de bazı Macar vatanperverlerin, milletvekili Frederic vasıtasıyla Mustafa Kemal'e bir Şif İftihar takdim etmek üzere

3 Çolak, *age*, s. 1256-1259

4 Fahir Armaoğlu, *20. Yüz Yıl Siyasî Tarihi 1914-1980*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara 1987, s. 180; H.Berke Dilan, *Siyasi Tarih 1914-1939*, Alfa Yayınları, İstanbul 1998, s. 61. Amiral Horthy naib unvanını alırken, başbakanlık koltuğuna da 1931 yılına kadar Kont Bethlen oturmuştur.

5 İsmail Soysal, *Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları*, I. Cilt, (1920-1945), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1989, s. 656.

görevlendirilmesi olmuştur. Bu hadise Türk basınında *Büyük Gazi ve Macar Kardeşlerimiz* başlığı ile gündeme getirilmiştir. Eski Macar başvekili de olan Frederic Türkiye'den döndükten sonra parlamentoda yapmış olduğu konuşmada duygularını ve intibalarını şöyle dile getirmiştir: "...İtilaf devletleri ile olan münâsebatımıza sadakâtımız ne kadar büyük olursa olsun Macar Millet Meclisi'nde Türkiye'yi emsalsiz mesaiyesinin semavatından dolayı tebrik etmeğe cesaret edemeyecek mebuslar bulunmasına ihtimal vermem. Sulhün akdinden beri İtilafın tazyikasına rağmen Türkiye hürriyeti için orduca mükemmel bir sûrette mücadele etmiştir ki bu harekâtı bütün mağlup milletlere ders teşkil etmelidir..."⁶ Konuşmasına devam eden Frederic, Mustafa Kemal'den Macar Meclisi için kendisi tarafından imza edilmiş bir fotoğrafını istediğini belirtmiş ve Mustafa Kemal'in bu kabul töreninde kendisine söylediklerini meclis kürsüsünden aktarmaya devam etmiştir. Frederic, Mustafa Kemal'in iki kardeş milletin geçmişte birbirlerinden ayrı düştüklerinden söz ederek tarih içerisinde ilişkilerimizin bu şekliyle devam ettiğini belirtmiştir. Mustafa Kemal'in kendisine sunulan kılıcı ömür boyu taşıyacağını, bir kaç milyon Macar'ın hak etmedikleri bir duruma düşürdüklerini ancak kurtuluşun gerçekleşeceğini ve kendisinin yoğun çalışmalarının azaldığı zaman iade-i ziyaret yapacağını söylediğini belirtmiştir. Mustafa Kemal Frederic'e yaşanan şu zor günlerde eski müttefiklere sadık kalmak gerektiğini, Avrupa'da hareketliliğin çok uzak olmadığını, çünkü şimdiki kadar milletlerin hiç bu kadar esarete mahkum edilmediğini vurgulamıştır. Esarete düşen milletlerden demokrasi ve millî esaslar dairesinde bir cemiyetin kurulacağını buna Londra ve Roma'nın dahil olma ihtimalleri olduğunu ancak Paris'in katılmayacağını kesin görüldüğünü belirtmiştir.⁷ Mustafa Kemal bu değerlendirmeleriyle Birinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa ve özellikle Balkanlarda yaşanacak gelişmelere 1923'te ışık tutmuş ve Macaristan'a kardeş tavsiyesinde bulunmuştur.

Lozan sonrası Macaristan'la imzalanan dostluk antlaşmasıyla başlatılmış olan diplomatik ilişkilerin ikinci adımını karşılıklı olarak elçilerin atanması takip etmiştir. 1924 yılının Şubat ayında Ankara'ya atanan Macar elçisi Lodislas Tahy 11 Mayıs 1924'te güven mektubunu ve Horthy'nin özel mektubunu Mustafa Kemal Paşa'ya sunmuştur.⁸ Mustafa Kemal Paşa Macaristan Orta Elçiliğine Urfa milletvekili olan Hüsrev Beyi atamıştır.⁹

6 *Hakimiyeti Milliye*, 10 Muharrem 1342, 22 Ağustos 1339- 1923.

7 *Hakimiyeti Milliye*, 10 Muharrem 1342, 22 Ağustos 1339- 1923.

8 Çolak, *age*, s. 1261.

9 Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA);Fon Kodu: 030. 18. 01. 01., Yer No: 09. 19.8

Türkiye ile Macaristan arasındaki siyasî,ticarî,ekonomik ve sosyal ilişkiler her geçen gün daha da yoğunlaşmıştır. Karşılıklı olarak tarımsal ve hayvansal ürünlere olan ihtiyacın giderilmesi için gerekli kolaylıklar gösterilmiştir. Macaristan özellikle tarım ürünleri ihtiyacını Türkiye'den karşılarken, Türkiye'de Macaristan'dan küçük ve büyük baş hayvan ithal etmiştir.Bu ilişkiler çerçevesinde, üç kez altışar ay uzatılan Türkiye - Macaristan Ticaret antlaşması 29 Mart 1927'de onaylanmıştır.¹⁰ Yine iki ülke arasında gerek yetişmiş eleman ihtiyacını gidermek, gerekse her iki ülke topraklarında ikamet eden vatandaşların sorunlarını çözmek için 1927 yılının Şubat ayında İkâmet Antlaşması¹¹ ile 1929 yılının Ocak ayında Hakemlik, Uzlaşma ve Tarafsızlık Antlaşması imza edilmiştir.¹²

2-Macaristan Dışişleri Bakanı Mösyö Walko'nun Türkiye Ziyareti

Bir taraftan 1929 dünya ekonomi bunalımı diğer taraftan Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda toprak kaybeden devletlerin (Almanya, İtalya, Bulgaristan, Macaristan) politikaları, devletler arası diplomatik ziyaretleri zorunlu bir şekilde yoğunlaştırmıştır. Bu yoğunluk özellikle Balkan devletleri arasında görülmüştür. Türkiye'de bu coğrafyada yer alan bir devlet olarak, Bulgaristan, Yunanistan ve Macaristan gibi bölge devletleri tarafından dikkate alınmıştır. Bu önemseme içerisinde diğer devletlerle olduğu gibi Macaristan ile Türkiye arasında da başbakan ve dışişleri bakanları düzeyinde ziyaretler gerçekleşmiştir.

Macaristan dış işleri bakanı M. Walko beraberinde eşi, genel siyasî işler müdürü Baron Apor, basın müdürü M. Dö Mariyaşi ve özel kalem müdürü M. Lö Kont Şapi ile birlikte 23 Mart 1930 Pazar günü Edirne sınırında karşılanmış, hazırlanmış olan özel trenle İstanbul'a sabah saat 9'40'da ulaşmıştır. Bakan Türkiye'ye sırf Türk dış işleri bakanı ile görüşmek için geldiğini, Ankara'da Türk hükümet yetkilileri ile görüştüktan sonra basına açıklama yapacağını söylemiştir.¹³ Akşama kadar İstanbul'da kalan Macar bakan, dinlenip resmi temaslarını tamamlayarak akşam yemeğinden sonra Boğazda bir gezintiden sonra Haydar Paşa Tren Garı'ndan Ankara'ya hareket etmiştir.

M. Walko ve yanındakiler 24 Mart 1930 sabahı Ankara'ya varmışlardır. Gelen misafirleri Ankara Garı'nda Türkiye'nin Peşte (Budapeşte) elçisi İzmir milletvekili Vasıf Bey ile birlikte Ankara'daki Macar aileler ve işçiler karşılamıştır.¹⁴ Vakit kaybetmeden ziyaretlerine başlayan M. Walko öğleden

10 BCA, Fon Kodu: 30.18.1.1, Yer no: 27.17.19

11 BCA, Fon Kodu: 30.18.1.1, Yer no: 23.27.20.

12 Soysal, *age*, s. 660. Çolak, *age*, s.1261.

13 *Cumhuriyet* gazetesi, 24 Mart 1930.

14 *Akşam* gazetesi, 25 Mart 1930.

önce Dışişleri Bakanı Tefvik Rüştü (Aras), TBMM Başkanı Kazım Bey ve Başbakan İsmet Paşa'yı ziyaret etmiştir. Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal ise misafir bakanı saat 17'de köşkte kabul etmiş ve görüşme yaklaşık iki saat sürmüştür. Türk Dışişleri Bakanı Tefvik Rüştü Bey'in verdiği akşam yemeğinde her iki ülkenin bakanları sırasıyla birer konuşma yapmışlardır. İlk söz alan Tefvik Rüştü Bey; geçmişten devam edip gelen ilişkiler ve dostluğa değinecek, geçen yıl yapmış olduğu Macaristan ziyaretinden oldukça memnun ayrıldığını ifade etmiştir. M. Walko ise konuşmasında Budapeşte'den kendilerine kan ve tarih bağı ile bağlı bir memlekete gittiği hissiyatı ile ayrıldığını ama bundan daha fazlasını bulduğunu ifade ederek sözlerine başlamıştır. Bir darbimesel haline gelen "Türk Macar kardeşliği" ifadesinin bu durumu tek başına izah edemeyeceğini, bunun köklerinin iki milletin yakın tarihinin son safhalarında da aramak gerektiğine dikkat çekmiştir. Her iki milletin aynı zaman diliminde milli tarihlerinin en büyük felaketlerine karşı koyarak mecburiyetinde kaldıklarını bu durumun ise iki ülke arasındaki ilişkileri ebedi bir şekilde kuvvetlendirdiğini söylemiştir. Konuşmasını Türk milletinin bağımsızlık mücadelesi ve Mustafa Kemal'e getirerek:

"Türk milleti mevcudiyetini tehdit eden tehlikeleri yenmiştir. Ve bu muvaffakiyetlerine karşı cihanın göstermiş olduğu hayranlık, Türk milletinin yılmaz ve yorulmaz kudretine karşı gösterebileceği en iyi ihtiram olmuştur. Gazinin dehası ve ulvi vatanperverliğiyle yaratmış olduğu yeni Türkiye'nin doğuşu ve tecrübeli devlet adamlarının akılâne idaresi altında bütün alanlarda memleketin göstermiş olduğu inkişaf, bütün milletler için misal teşkil edebilir."¹⁵ diyerek sürdürmüştür.

Dış siyaset ile ilgili olarak ise Macaristan'ın milletler arasında adaleti yerleştirmek prensibinin olduğunu, Türkiye'nin şerefli bir barışı gerçekleştirmesinden dolayı da takdir ettiklerini hatırlatmıştır. 1929 yılında iki ülke arasında imzalanan Bitaraf, Uzlaşma ve Hakem Antlaşmasının Macar halkında sadece şekli bir memnuniyet değil, iki milleti birleştiren siyasî amaçlara doğru atılmış bir adım olarak kabul edilmesinden kaynaklandığını, Macar milletinin Türkiye'nin ilerlemesini dikkatle ve samimiyetle takip ettiğini, gerçek bir kardeş hissiyle şanlı bir gelecek temenni ettiğini söyleyerek konuşmasını tamamlamıştır.¹⁶

Macar heyetinin Ankara'daki ilk günleri bu şekilde geçmiş olup ertesi gün Etnografya Müzesi ve Türk Ocağı gezilmiştir. Türk Ocağı başkanı Hamdullah Suphi Bey ve ocak heyeti misafirleri karşılamıştır. Hamdullah Suphi vezir

15 *Hakimiyeti Milliye*, 25 Mart 1930; *Cumhuriyet*, 25 Mart 1930; *Aydın Tarihi*, Aylık Siyasi Mecmua, C.22, Nisan 1930, S. 73, s. 6024-6026.

16 *Hakimiyeti Milliye*, 25 Mart 1930; *Cumhuriyet*, 25 Mart 1930; *Aydın Tarihi*, Aylık Siyasi Mecmua, C.22, Nisan 1930, S. 73, s. 6024-6026.

bir konuşma yapmıştır. Yaptığı bu vezir konuşmanın girişinde şu ifadeler yer almıştır:

“ Türkiye'ye gelir gelmez yaptığınız açıklama Türk milletine nasıl bir kardeşlik hissi ile temas ettiğinizi hepimize öğretmiştir. İşte köklerini asli ırkınız gibi Turan topraklarına salmış olan Türk Ocakları da bugün size daha az derin olmayan bir his ile hoş geldin demişlerdir...

‘Nazır beyefendi, bugün ise birtakım hadiselerin madden bizden uzaklaştırdığı fakat uyanan milli vicdanların her zamankinden daha fazla yaklaştırdığı millet şahsında selamlamakla hususi bir bahtiyarlık duymaktayım.’ Hamdullah Suphi konuşmasının devamında Türk için Macar milletinin ne ifade ettiğini ise: ‘...Türk için Macar milleti, adetçe kendinden birçok kereler üstün milletlerin arasında ve zamanların önüne yığıldığı fenalıklara rağmen mağrur şahsiyetini pürüzsüz muhafaza edebilmiş olan erkek ve kahraman ırktır...’”

diyerek samimi duygularını dile getirmiştir. Türk milletinin Macar milleti için beklentilerini şu cümlelerle dile getirmiştir:

“Ve biz eminiz ki, Avrupa'nın ortasında yiğitçe duyguların ve ulvi fikirlerin sahibi olan Macarlar en esaslı halleri ve vasıfları dolayısıyla lâyik oldukları parlak geleceğe doğru yükselmekte devam edeceklerdir. ‘Türk Ocağı’ndaki topluluk huzurunda yapılan konuşmanın ilerleyen kısmında, Türk - Macar ilişkilerinin siyasî, sosyal, kültürel, ekonomik tarafına da değinen Hamdullah Suphi özellikle Türk Ocağı'nın Macar cemiyetleri ile ilişkilerinin gelişerek devam ettiğini, Macar bilim adamlarıyla daha da sıkı bir temas halinde olduklarını hatırlatmıştır. Hamdullah Suphi konuşmasının sonunda Macar bakana şöyle seslenmiştir: ‘... Memleketinize döndüğünüzde Macar dostlarıma ve kardeşlerime deyin ki; biz onlara kalpten bağlıyız ve onların felaket ve saadetleri bizim felaket ve saadetimizdir...’¹⁷ Bu konuşma sonrası söz alan M. Waliko, Hamdullah Suphi'ye içten ve samimi duygu ve düşüncelerine teşekkür etmiş, konuşmasına şöyle devam etmiştir: ‘...Sizden isteyeceğim bir şey varsa, o da ocağınızın bir araya topladığı binlerce Türk nezdinde (kuvve-i iradesine) ve Türk dehasının yaratma kabiliyetine karşı duyduğum hayrete tercüman olmağınızdır...’ Macar bakan Türk milletinin amaçlarına ulaşacağını, Türk - Macar cemiyetlerinin yoğun çaba harcadıklarını, kendisinin de destek ve teşvik için gayret göstereceğini, Macaristan'daki Türklerle aralarındaki kardeşliğin ve dostluğun kuru bir sözden ibaret olmadığını Türkiye'ye ispat edeceğini bilhassa vurgularak konuşmasını tamamlamıştır.”¹⁸

17 *Hakimiyeti Milliye*, 27 Mart 1930.

18 *Hakimiyeti Milliye*, 27 Mart 1930.

M. Walko'nun Ankara'ya ulaştığı 24 Mart günü, *Hakimiyeti Milliye* gazetesinde Zeki Mesut "Gündelik" adlı köşesinde, "Türk Macar Dostluğu" başlıklı bir makale kaleme almıştır. Zeki Mesut bu yazısında; devletlerin dostluklarının birçok etkene bağlı olarak geliştiğini bunlardan en önemlisinin menfaatler olduğunu yazmıştır. Türk ve Macar dostluğunun ise bununla beraber, millî hislerle daha kuvvetli ve samimi bir şekilde kurulup geliştiğini yazmıştır. Aynı ırka mensup olmanın iki milleti birbirine yaklaştırdığını, birçok noktadan aynı seciye ve fazilete sahip olduklarını ve yalnızca bu noktaların bile iki devlet arasındaki dostluğu yaratmış olduğunu dile getirmiştir. Zeki Mesut yazısında, Birinci Dünya Savaşı ve sonrası gelişmeleri de ele alarak, Orta Avrupa'da dengenin ve statükonun temel taşlarından birinin Türkiye - Macaristan dostluğu olduğunu hatırlatmış, savaş sonrası birliği parçalanan Macaristan'ın iyi bir enerji ile ve özellikle de Amiral Horthy'nin liderliğinde bu sorunlarını başardığını vurgulamıştır. Yazısını şu ifadelerle tamamlamıştır:

"Başvekil Kont Bethlen ve Hariciye Nazırı Walko yaralı fakat kuvvetli bir milletin mukadderat ve ideallerini, beynelmilel siyasetin bin bir türlü güçlükleri içinde güzel idare eden Macar vatanperverlerdir.

Bugünlerde misafirimiz olan Macar Hariciye Nazırı, Türklerin bu taktir hislerini daha yakından görüp anlayacaktır. Kalp Kalbe karşıdır....."¹⁹

Macar Dışişleri Bakanı M. Walko 27 Mart 1930 günü otomobille Ankara'yı gezmiş, müze ziyaretinde bulunmuş, akşam trenle İstanbul'a hareket etmiştir. İstanbul'da bakanı vali ve belediye vekili Fazlı Bey karşılamıştır. Öğleden sonra İstanbul'da camileri gezen Macar bakan aynı günün akşamı trenle Macaristan'a hareket etmiştir.²⁰ Hareketinden önce Anadolu Ajansı'na açıklama yapmıştır. Türk basınında "Macar Dostumuz Gitti" başlıkları yanında, "M. Walko Mühim Beyanatta Bulundu" başlıkları da yer almıştır. M. Walko yapmış olduğu açıklamada; Türkiye'de hayret ve takdirle görülen faal ve yaratıcı mesai karşısında son derece mutlu olduklarını açıklayarak, Türkiye'nin her tarafında gördükleri kardeş ve samimi kabulden hararetle memnuniyetini dile getirmiştir. Yapmış olduğu ikili görüşmelerin iki millet arasındaki ilişkilerin başlı başına gelişmesi için olumlu etki yapacağı ümidini taşıdığını, Macar Türk kardeşliğine dayanan Tarafsızlık, Uzlaşma ve Hakem Antlaşması'nın mevcut iki ülkenin siyasî ilişkilerini kuvvetlendirdiğini ve ihtiyaçları tamamen giderdiğini söylemiştir. Kültürel konuların kuvvetlendirildiğini, kan ve tarih bakımından en yakın milletlerden biri olan Türk milleti ile ilgili kendi vatandaşlarının araştırmalar yapmaları için elinden gelen

19 Zeki Mesut, "Türk Macar Dostluğu", *Hakimiyeti Milliye*, 24 Mart 1930.

20 *Cumhuriyet*, 27 Mart 1930.

desteği sağlayacağını, ekonomik anlamda iki ülke ilişkilerinin her geçen gün geliştiğini ve ticarî ilişkilerin ciddi bir artış gösterdiğini söylemiştir. Son söz olarak Mustafa Kemal ile ilgi şu samimi kanaatlerini dile getirmiştir:

“...Türk Reisi Cumhuru Gazi Mustafa Kemal Hazretlerinin yüksek şahsiyetlerinin üzerimde icra etmiş olduğu kuvvetli tesiri bir kere daha ehemmiyetle kaydetmek isterim. Benimle görüşme lütfunda buldukları sırada kendilerinin gerek siyasî gerek iktisad sahadaki noktâi nazarlarının vüsat ve derinliğini hayranlıkla takdir etmek imkanını elde ettim. ...Böylesine bir reisin ve diğer devlet adamlarının yetiştiren bir millet parlak bir istikbâle malik olacağından katiyen emin olabilir.”²¹

Macar bakan Peşte’de de Macar ajansına aynı içerikli bir açıklama yapmıştır.

Macar Dış İşleri Bakanı M. Walko’nun Türkiye ziyareti beş gün sürmüştür. Bu süre içerisinde Türk basını Macar bakana oldukça fazla yer vermiş olup, gelişmeler gayet teferruatlı bir şekilde kamuoyuna aktarılmıştır. Özellikle iki milletin ırk ve kültür bağlamındaki kardeşliğine vurgular yapılmış, bu kardeşliğin karşılıklı menfaatleri korumak ve geliştirmek adına çok büyük manevi bir dinamit olduğu kanaati her iki taraf yetkililerince de açıklanmıştır. Türk basınında haber boyutunun dışında köşe yazarlarından Zeki Mesut’un bir değerlendirme yazısı kaleme aldığı gözlenmektedir. Macar bakan ülkesine gayet memnun bir şekilde, yapılan görüşme ve anlaşmalarla diplomatik başarıları gerçekleştirmiş olmanın mutluluğu içinde dönmüştür.

3- Macaristan Başbakanı Kont Bethlen’in Türkiye Ziyareti

Aslında 1930 yılı Türkiye için özellikle Balkan devletleri tarafından diplomatik ziyaretlerin yapıldığı bir yıl olmuştur. Macar Dışişleri Bakanı M.Walko’dan yedi ay sonrada Macar Başbakan Kont Bethlen Türkiye’ye diplomatik bir ziyarette bulunmuştur. Hatta bu ziyaret Yunanistan Başbakanı Venizelos’un ziyaretleriyle aynı günlerde gerçekleşmiştir. Böylesine önemli iki başbakanın ziyaretleri ister istemez Türk basınında hak ettiği yankıyı uyandırmıştır. Macar Başbakanın ziyareti üç gün öncesinden Türk basınında haber olmaya başlamıştır. 25 Kasımdan itibaren verilen haberlerde hangi gün Türk topraklarına ayak basacağı, saat kaçta nerde ne zaman olacağı, İstanbul ve Ankara programı oldukça teferruatlı bir şekilde Türk basınında yer almıştır.

Macaristan Başbakanı Kont Bethlen ülkesinden ayrılmak için trene binerken şu açıklamada bulunmuştur:

“...Cumhuriyetin yedinci senesi kutlamalarında Türkiye’ye giderek Gazi Hazretlerini Macar milleti adına selamlamaktan istisna bir haz duyaçağım, iki ülkeyi ilgilendiren işler hakkında görüşmek, Türk - Macar

21 *Cumhuriyet, Hâkimiyeti Milliye, Akşam*, 29 Mart 1930; *Ayın Tarihi*, Aylık Siyasi Mecmua, C. 22, Nisan 1930, S. 73, s. 6029.

Ticaret Antlaşması'ndan sonra muallakta kalmış olan bazı iktisadî meseleleri katî olarak tenvir (aydınlatma) eylemeğe fırsat bulacağımı ümit etmekteyim..”²²

Bu açıklama Kont Bethlen'in ziyaretindeki kamuoyuna dönük tarafının ticarî ve iktisadî meseleler olduğunu ortaya koymaktadır.

27 Ekim 1930'da İstanbul'a trenle gelen Kont Bethlen askeri törenle Sirkeci'de İstanbul Valisi Muhittin Bey, Kolordu Komutanı Şükrü Naili Paşa, İstanbul Polis Müdürü Ali Rıza Bey tarafından karşılanmıştır. İstanbul Valisini ve Kolordu Komutanını makamlarında ziyaret eden Bethlen şehri gezdikten sonra akşam saat 19'30 da yine özel trenle Ankara'ya hareket etmiştir. Ankara'da 28 Ekim sabahı saat 11 civarlarında Başbakan İsmet Paşa ve Dışişleri Bakanı Tefik Rüştü Bey tarafından karşılanmıştır. Ankara İstasyonu'ndaki karşılamada istasyon Türk ve Macar bayrakları ile süslenmiş, askeri kıta tarafından selamlanmış ve halk tarafından coşkuyla karşılanmıştır.²³ Kont Bethlen protokol gereği resmî ziyaretlerini yapmış, öğlen Tefik Rüştü Bey'in, akşamda İsmet Paşa'nın onuruna verdiği akşam yemeğine katılmıştır. Bu sırada Türkiye ziyaretinde bulunan komşu ülke Yunanistan Başbakanı Venizelos ve Dış İşleri Bakanı Mihalakopulos da yemekte yer almıştır. Bu arada Türk hükümeti tarafından bir resmî açıklama yapılmıştır. Bu açıklamada Macar Başbakanın Türkiye Cumhuriyeti hükümetinin davetlisi olarak Cumhuriyet Bayramı kutlamalarına katılmak için üç günlüküne Ankara'ya geldiği bildirilmiştir. Bu ziyareti Yunan başbakan ve dışişleri bakanının ziyareti de tesadüf ettiği dile getirilmiştir.²⁴

29 Ekim Cumhuriyet Bayramı törenlerine katılan misafir devlet başkanları Mustafa Kemal ile beraber törenleri izlemişleridir. Törenen sonra Ankara Palas'a geçen Kont Bethlen *Akşam* gazetesi muhabirinin gözlemleri ile ilgili sorusuna; Türklerin Macarları sevdiğini bildiğini ancak bu kadar fazla bir muhabbeti tahmin etmediğini, bu sevgi ve muhabbete müteşşekir olduğunu ifade ederek, Yunanistan Başbakanı Venizelos ile tesadüfen burada karşılaştığını, hiçbir ortak görüşmenin olmadığını, Türkiye ile genel siyasî konularda görüş alış verişinde bulunduğunu ve iki ülke arasında çok özel görüşmeye sebep olacak bir konunun olmadığını vurgulamıştır. *Akşam* gazetesi muhabiri ile bu görüşme devam ederken otel odasının balkonundan içeri gelen “Yaşa Varol!” alkışlı tezahüratları karşısında balkondan bakan Macar Başbakan “Gazi Gidiyor” diyerek şu cümleyi ilave etmiştir: “Çok Büyük

22 *Hakimiyeti Milliye*, 27 Teşrinievvel (Ekim) 1930, *Cumhuriyet*, 27 Teşrinievvel 1930.

23 *Akşam*, 28-29 Teşrinievvel 1930.

24 *Milliyet*, 29-31 Teşrinievvel 1930.

Adam, Bahtiyarsınız!”²⁵ ifadesiyle kendinden önce Türkiye’yi ziyaret eden dışişleri bakanı M. Walko gibi Mustafa Kemal karşısında hayranlığını ve kıskançlığını gizleyememiştir.

Muharrem Feyzi *Cumhuriyet* gazetesindeki köşesinde, Kont Bethlen’in bu ziyaretini tahlil eden bir yazı kaleme almıştır. Muharrem Feyzi tahliline, Avrupa siyasetinin iki önemli şahsiyeti Macar ve Yunan başbakanlarının aynı anda Türkiye’de bulunmalarının önemli bir siyasî hadise olduğunu belirterek başlamıştır. Muharrem Feyzi, Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra Macaristan’ın Avusturya’dan kurtulmasına rağmen, Trianon Antlaşması ile topraklarının onda yedisini kaybettiği, üç milyon Macar’ın vatansız kaldığı, yüklü miktarda savaş tazminatı gibi çok ağır şartlarla yüz yüze bırakılmasının sebebinin, Türk ırkından olmalarından başka bir şeyle izah edilemeyeceğini hatırlatmış ve bu durumun Avrupa devletlerinin Macaristan’ın siyaseten önemi olmayan bir devlet olarak görmelerinin yaratıcısı olduğu kanaatini ortaya koymuştur. Muharrem Feyzi bu olumsuzluklara rağmen Macaristan’ın on yılda yeniden hareketlenerek gelişme gösterip Avrupa politikasında ikinci derecede önemli bir devlet durumuna geldiğini, İtalya ile sıkı Lehistan ile derin bir tarihî dostluğu olduğunu, Romanya ve Yugoslavya ile iktisadî konferanslarla ilişkilerini kurduğunu sıralayarak bütün bunların yaratıcısı Macar liderler hakkında şunları dile getirmiştir:

“...Naibi hükümet Amiral Horthy ile başvekil Kont Bethlen’in siyasî dirayet ve kifayetleri de Macar milletinin dar vakitlerinde ve karanlık günlerinde imdadına yetişmiş ve bu yüksek millete rehberlik etmiştir. Kont defalarca Avrupa başkentlerini ziyaret etmiş Cenevre toplantılarında bulunmuş ve nereye gittiyse Macaristan’ın şerefini ve ehemmiyetini yükseltti...”²⁶

Muharrem Feyzi yazısının devamında iki milletin ortak tarihî geçmişini hatırlatılarak, Birinci Dünya Savaşı’nın iki milletin birbirinin kıymetini daha iyi anlamalarına sebep olduğunu ve Ankara ziyaretinin dünya siyaseti bakımından dikkate değer ve iki ülke siyasî ilişkileri açısından ilk ve önemli bir adım olarak; birinin Balkanlarda diğersinin Avrupa’da siyasî, iktisadî ve coğrafi olarak gayet önemli bir stratejiye sahip Türk ve Macar milletleri arasındaki yakınlaşmanın, barış düşmanları için daima bir tehdit oluşturacağı yorumunu yapmıştır.²⁷

Macar başbakan Türkiye’den ayrılmadan bir gün öncede *Yarın* gazetesi muhabirini kabul etmiş ve ziyareti ile ilgi açıklamalarda bulunmuştur. Kont

25 *Akşam*, 31 Teşrinievvel 1930.

26 *Cumhuriyet*, 28 Teşrinievvel 1930.

27 *Cumhuriyet*, 28 Teşrinievvel 1930.

Bethlen ilk önce hakim ve uzak görüşlü liderlerle, geleceğinden ve liderlerinden emin, çalışkan, kanaatkar ve birlik içerisinde olan milletlerin başarılı olmasının kaçınılmaz olduğu değerlendirmesi ile sözüne başlamıştır. Sonra sözü Türkiye'ye getirerek, amaçlarının, hedeflerinin gerçekleşmesi için en doğru yolda yürüdüğünü gördüğünden dolayı çok mutlu olduğunu, bu kanaatinin sadece aynı ırktan olmaktan kaynaklanan duygulardan doğmuş olmadığını, Türkiye'yi ziyaret eden diğer şahsiyetlerinde aynı tespitlerde bulunduğunu hatırlatmıştır. Türkiye'nin yakınoğuda güçlü ve gelişmiş bir ülke olarak yerini almasında Macaristan'ın büyük menfaatlerinin olduğunu, iki ülkenin ortak menfaatlerinin olduğu yerlerde Türkiye'nin en güçlü barış ve siyasî denge devleti olarak algılanması gerektiğini hiç kimsenin inkar edemeyeceğini ilave etmiştir. İsmet Paşa ve Tevfik Rüştü Beyle yapmış olduğu görüşmelerden gayet memnun olduğunu, görüşmelerin derin dostluk ve kardeşlik havası içerisinde geçtiğini söyleyerek; iki ülkeyi ilgilendiren iktisadî ve siyasî bütün meselelerin en ince ayrıntısına varıncaya kadar tartışılıp konuşulduğunu, tartışılan ve incelenen konularda her iki ülkenin hükümet yetkilileri arasında tam bir fikir birliği olduğu intibasına sahip olduğunu ilave etmiş ve iki kardeş millet arasındaki bağların güçlendirilmesine hükümetlerin devam etmesinin gayet normal olduğunu söylemiştir. Kont Bethlen bu ziyaretinin Yunanistan Başbakanı Venizelos'la aynı anda gerçekleşmesinin hiçbir özel gayesi ve herhangi bir devletin aleyhinde olmadığını, özellikle yabancı basının yorumlarının yanlı ve yanlıs olduğunu bu durumun tamamen bir tesadüf olduğunu özellikle vurgulamıştır. Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal'in yüksek şahsiyetlerinin kendi üzerinde pek derin bir etki bıraktığını, Macar milletinin selam ve saygılarını millî bir bayram günü kendisine iletme fırsatı bulmuş olmaktan dolayı kendisini çok mutlu hissettiğini söylemiş ve sözlerine şöyle devam etmiştir:

"...Millî kuvvetin daimi surette artmakta olduğunu ve birçok terakkiler temin ettiğini hayranlıkla görmek imkanı tahakkuk eden millî bayram günü münasebetiyle yapılan ihtişamlı merasim esnasında ve bu merasimin çerçevesi içinde Türkiye'yi yeniden tanzim tensik eden Reısicumhur Hazretlerinin yüksek siması çok daha büyük ve kudretli bir hal ve şekil iktisat etmiştir..."²⁸

Söyleşinin bundan sonraki bölümünde Macar Başbakan Türk milletine ve hükümetine göstermiş oldukları kardeşçe kabulden dolayı teşekkür etmiş, son söz olarak Türk basınının da büyük bir gelişme gösterdiğini söyleyerek basından bir ricada bulunmuştur. Bu da kendi şahsına gösterilen dostluk ve

28 *Yarın* gazetesi, 2 Teşrinisani (Kasım) 1930.

iyi niyetin aynısının Macar milletine gösterilmeye devam etmelerini istemesi olmuştur.²⁹

Macar Başbakan'ın Türkiye seyahati kendi ülkesinin basınında yoğun bir ilgiyle takip edilmiştir. Macar basını başbakanlarının Türkiye seyahatini olduğu gibi sayfalarına taşımıştır. Macar basınındaki değerlendirme ve yorumlar Türk basınında da yer almıştır. *Akşam* gazetesi "Macar Gazetelerin Neşriyatı" başlığını atarken, *Hakimiyeti Milliye* "Türk Macar Dostluğu ve Macar Gazeteleri", *Cumhuriyet* gazetesi "Macarlar ve Biz" gibi başlıklarla bu konuyu sayfalarına taşımışlardır.³⁰

Özellikle Macar gazeteler İsmet Paşa'nın Kont Bethlen onuruna verdiği akşam yemeğindeki yapmış olduğu konuşmayı yayımlayarak, İsmet Paşa için "...İsmet Paşa'nın şahsiyeti Ankara'da söylenen nutukların ehemmiyetini gösterir. İsmet Paşa İtilaf devletlerine galebe çalan Türk ordusunun ve Lozan heyeti Murahhasasının reisisidir..."³¹ yazarak yaptığı konuşmanın gözü ardı edilemeyecek kadar önemli olduğunu vurgulamıştır.

Macar basınından *Nemresmi Peşti Hırlap Gazetesi*, Kont Bethlen'in Türkiye'de karşılanması ve ağırlanmasının uluslar arası diplomatik ziyaretlerde yapılan uygulamanın çok çok üstünde olduğunu yazmıştır. Değerlendirmesine devam eden gazete, doğunun büyük devleti olarak tanımladığı Türkiye'nin Gazi Mustafa Kemal'in yapmış olduğu inkılaplar sayesinde dünya siyasetinde bir yer edindiğini dile getirirken İsmet Paşa'nın ise konuşmasında iki millet arasındaki siyasî bağlara önemle vurgu yaptığını belirtmiştir. Yapılan karşılama ve konuşmaların "...Samimiyeti asil mazileri ve parlak istikballeri olan iki millet arasındaki bağları gösterir" şeklinde değerlendirmiştir.³²

Yine Macar basınından, *Nemzeti Ujsağ Gazetesi* ise bu seyahati bir başka açıdan ele almıştır. Kont Bethlen'in Türkiye ziyaretinin ve buradaki yaşanan çok samimî gelişmelerin, Macaristan'ın haklı emellerinden tehdit ederek vazgeçirmek isteyenlerin, Macaristan'ın sadece İtalya ile değil Türkiye ile de samimî ve etkili bir dostluğa sahip olduğunu görerek kanaatlerini değiştirmiş olduğudur. Burada *Nemzeti Ujağ Gazetesi*, Macaristan'ın Birinci Dünya Savaşı sonrası kaybettikleri konusundaki revizyonist isteklerine gönderme yaprakta dostluk ilişkilerinin kendilerine güç ve haklılık kazandırdığı yorumunu yapmıştır.³³

29 *Yarın* gazetesi, 2 Teşrinisani (Kasım) 1930.

30 *Akşam*, 2 Teşrinisani 1930; *Hakimiyet Milliye*, 1 Teşrinisani 1930; *Cumhuriyet*, 5 Teşrinisani 1930.

31 *Hakimiyeti Milliye*, 1 Teşrinisani 1930.

32 *Akşam*, 2 Teşrinisani 1930; *Hakimiyeti Milliye*, 1 Teşrinisani 1930.

33 *Hakimiyeti Milliye*, 1 Teşrinisani 1930; *Akşam*, 2 Teşrinisani 1930.

Peşter Lloyd Gazetesi ise, Macar kamuoyunun başbakanlarının Türkiye ziyaretini samimiyetle takip ettiklerini, Türk milletinin cumhurbaşkanının iki ülke arasındaki gittikçe gelişecek, samimi ve derin ilişkilerimizin olduğu açıklamasına kayıtsız şartsız sevinçle iştirak ettiklerini sayfalarına taşımıştır.³⁴

Kont Bethlen 30 Ekim 1930 Perşembe günü akşam özel trenle Ankara'dan ayrılarak İstanbul'a oradan da Bursa'ya gitmiştir. Uludağ'a çıkan başbakan Bursa'dan Yalova'ya oradan deniz yoluyla tekrar İstanbul'a dönmüştür. Geceyi İstanbul'da geçiren Kont Bethlen 1 Kasım 1930 Cumartesi günü ülkesine dönmüştür.³⁵

Macaristan Başbakanı Kont Bethlen ülkesine döndüğünde Macar basın mensuplarını davet ederek Türkiye ziyareti hakkında oldukça teferruatlı ve önemli açıklamalarda bulunmuştur. İlk önce ziyaretinin sebeplerini, iki ülke arasındaki antlaşmaya dayanarak Türkiye-Macaristan dostluğunu geliştirmek, antlaşmanın içeriğine uygun olarak dış politikada ortak menfaatlerin olduğu alanlarda görüş alışverişinde bulunmak olduğunu açıklamıştır. Geçmişten örnekler sunarak her iki milletinden asırlarca birbirine karşı dostluğunu ispatladığını, bu gün ise ortak menfaatlerin olduğunu ancak bu gün takip edilen siyasetin yeni bir siyaset olduğuna dikkat çekmiştir. Özellikle Türkiye'nin değişen şartlarını ve siyasetini şu örneklerle dile getirmiştir:

“1-Türkiye, öz Türk milletinin amaç ve istekleri ile uygun olmayan yabancı ırkların topraklarını muhafazası ve kendini bir çok sorumluluklar altına koyan siyasetini terk etmiştir.

2-Türkiye, dünya Müslümanları adına kendine sorumluluk ve sıkıntılar yükleyen hilafet siyasetini terk etmiştir.

3-Türkiye dış siyasetinde de bazı değişiklikler yapmıştır.

3-1 Yüz yıllardır Türkiye'nin zaaf siyasetini takip eden Rusya ile bu gün iyi ilişkiler içerisinde.

3-2 Türkiye asırlardır ihtilaf halinde yaşadığı Yunan milleti ile barışmıştır.

4- Türkiye'nin değişen bu iç ve dış siyaseti onu Balkanlara karşı ilgisizliğe itmemiştir, İstanbul'a ve boğazlara sahip olması, Türkiye'ye Balkanlar üzerinde daha güçlü bir konum sağlamıştır. Bu durum Türkiye'nin Balkanlara ilgisini mecbur kılmaktadır”.³⁶

Bu değerlendirmelerle, Macar başbakan Türkiye'nin imparatorluk yapı ve anlayışından ulus devlet yapılanması ve anlayışı içerisindeki oluşumunun gereği olan siyasî kabullerini onaylamış ve doğrulamış olmaktadır. Hatta iki ülke arasında takip edilen siyasetler bakımından bir uyumun olduğunu, bu

34 *Cumhuriyet*, 5 Teşrinisani 1930.

35 *Milliyet*, 1 Teşrinisani 1930.

36 *Milliyet*, 6 Teşrinisani 1930.

halin iki ülkeye dış politikalarına yön vermelerinde de bir denge oluşturduğunu belirtmiştir. Bu dış politikada ortak oluşumlar sağlamanın menfaatleri korumayı amaçladığını, başka devletlere karşı yönelmiş bir adım olmadığı, ortak menfaatlerin barışın korunması ve güçlendirilmesine hizmet ettiklerini özellikle vurgulamıştır.

Kont Bethlen gazetecilerin soru sormalarına da müsaade etmiştir. Gazeteciler bu seyahatin sadece siyasî amaçla mı yapıldığını sormaları karşısında; siyasî amaçla yapılmış olmasına rağmen, iktisadî meselelerin de görüldüğünü, bu gezinin Macaristan'ın Rusya'ya karşı olan siyaseti ile hiçbir alakası olmadığını veya Türkiye'ye Rusya ile dostluk ilişkilerini kurlmalarında yardımcı olması için gitmediğini söylemiştir. Gazetecilerin İtalya-Türkiye-Yunanistan-Bulgaristan-Macaristan-Avusturya ve Almanya blokunun gerçekleşmesi ile ilgili olarak yabancı basın organlarında yer alan haberlerin zamansız olup olmadığı hakkındaki sorularına, gülerak ne lehte ne de aleyhte bir kehanette bulunmayacağı söyleyerek şu cevabı vermiştir; İtalya ile faydalarını gördüğü ilişkilerini devam ettirdiğini, Avusturya ile ilişkilerinin iyileşmekle kalmayıp daha da dostane bir duruma geldiği, Türkiye ile olan durumu açıkladığını, Yunanistan ve Bulgaristan ilişkilerin iyi olduğunu, ama bütün bunların bir ittifak veya grup oluşturmayı ifade etmediğini yapılan antlaşmalarda da böyle bir amaç bulunmadığı şeklinde cevaplandırmıştır.³⁷

Macar Başbakanı Kont Bethlen'in Türkiye seyahati bu gelişmeler ve düşünceler içerisinde tamamlamıştır. Hatta Kont Bethlen Ankara ziyareti ile ilgi olarak, Viyana'da, Avusturya - Macaristan arasında imzalanan Dostluk ve Hakemlik Antlaşmasının şerefine verilen akşam yemeğinde Viyana elçimizle yapmış olduğu sohbette düşüncelerini;

"...Avrupa'da muhtelif hükümet merkezlerine vaki olan ziyaretlerim arasında Ankara ziyareti bende en derin bir hatıra ve lâ-yezâl (bitimsiz) bir muhabbetle mümteziç (bağdaşmış, kaynaşmış) bir hissî memnuniyet bırakmıştır. Önümüzdeki baharda Başvekil İsmet Paşa ve Hariciye Vekili Tevfik Rüştü Beyefendi hazerâtının Peşte'ye ziyaretlerine büyük bir hissi muhabbetle intizar (bekleme) ediyorum."³⁸ diyerek açıklamıştır.

Macaristan'ın Türkiye elçisinin 1933 yılında hazırlamış olduğu Macaristan ile ilgili oldukça teferruatlı raporda, Başbakan Kont Bethlen'in ve Dışişleri Bakanı M. Walko'nun Türkiye ziyaretlerini de konu alan önemli yorum ve değerlendirmeler bulunmaktadır. Türkiye elçisi Macaristan'ın ülkemizle siyasi ilişkilerinin çok iyi olduğunu halende iyi olmaya devam ettiğini yazmış ancak diyerek şöyle bir değerlendirme yapmıştır:

37 *Cumhuriyet, Milliyet, Hakimiyeti Milliye*, 6 Teşrinisani 1930.

38 BCA, 030.10.233, 574/ 8, Tarih: 16.2.1931, Sayı: 2925.

"...Mütecavizin tarifi ile bu tarifin küçük itilaf zümresi ile tarafımızdan imzası ve Bulgaristan ile son zamanlardaki vaziyetimiz Macarlarda revizyon aleyhtarı zümreye temayül ettiğimizi husule getirmiştir.

Macar başvekil ile hariciye nazırının Ankara'ya ziyaretleri ve gerek Ankara'da ve gerek İstanbul ve Tekirdağ'da haklarında gösterilen samimî hüsnükabul Macar ricalini ve dolayısı ile Macar hükümet ve milletini pek memnun etmiş ve bu seyahat Macar matbuatının çok samimî neşriyatı bize karşı dostluklarını izhara vesile olmuştur.

Başvekil ve hariciye nazırının Ankara'da Reisicumhur Gazi ve Başvekil İsmet Paşa ve Hariciye Vekili Tefvik Rüştü Beyefendi ile yapılan görüşmelerde, yapılan konuşmalardan ve oluşan genel durumdan, mütecavizin tarifi, Bulgaristan vaziyeti, Yugoslavya kralının ve Titulesco'nun memleketimizi ziyaretleri ile oluşan olumsuz hava kısmen kaybolsa da Hariciye Nazırı Mösyö Konya'nın ve sabık Ankara Sefiri Mösyö Tahy'nin ve bu politika zevatının Türkiye'nin revizyon aleyhtarı gruplara temayülü zannını tamamen izale etmemiş olduğunu hissediyorum. Vekaletten aldığım emir ve talimat dairesinde bu zanni izaleye her vesilede istifade edecem..."³⁹

Türk elçisi Behiç Bey'in de ifade ettiği gibi, Macar devlet adamlarının bu ziyareti dostluğu ve kardeşliği geliştirmiş olmasına inanmalarına rağmen, Türkiye'nin Birinci Dünya Savaşı sonrası oluşan dünya düzeninin değiştirilmesine taraftar olmaması kanaatlerini değiştirmemiştir. Türk elçisi bu durumun düzeltilmesi için gayret edeceğini Ankara'ya bildirmesi önemlidir. Birinci Dünya Savaşı'nın en çok mağdur ettiği devletlerden biri olan Macaristan'ın, kendisi gibi aynı kaderi paylaşan Türkiye'nin de revizyonist politika grubu içerisinde yer alması gerektiği kanaatini taşıyarak, beklentilerine uygun bir cevap alamamanın sıkıntısını taşımıştır. Oysa Türkiye, Mustafa Kemal'in de açık seçik bir şekilde ifade ettiği gibi temel dış politika prensibi olarak "Yurtta sulh, cihanda sulh" anlayışını kabul etmiştir. Türk devleti dünyayı yeni bir savaşa götürecek her türlü riskli girişim ve ilişki anlayışının karşısında olmuştur.

4- Türkiye Başbakanı İsmet Paşa'nın ve Dışişleri Bakanı Tefvik Rüştü Bey'in Macaristan Seyahati

Türkiye başbakanı ile dışişleri bakanının Macaristan'a yapacakları iadei ziyaret öncesi, *Cumhuriyet* gazetesi muhabiri Macaristan Başbakanı Kont Julius Karolyi'yle görüşerek Türkiye-Macaristan münasebetleri ile ilgili fikirlerini sormuştur. Julius Karolyi bu konuda şu açıklamalarda bulunmuştur; kendinden önceki başbakan Kont Bethlen'in Türk milletine karşı beslemiş olduğu hissiyatın aynısının kendi hükümetinin de taşıdığını, İsmet Paşa ve Tefvik

39 BCA, 030.10.232., 566.6.

Rüştü Bey'in ziyaretlerinin Macaristan milleti tarafından sevinç, heyecan ve hasretle beklendiğini, bu ziyaretin iki millet arasındaki iktisadî ve kültürel ilişkileri bir kat daha artıracığından emin olduğunu söylemiştir.⁴⁰ Yine bu ziyaretle ilgili olarak Macaristan'ın Türkiye elçisi M. Tahy basına şu açıklamada bulunmuştur:

"Macaristan'ın büyük ve aziz misafirleri İsmet Paşa Hz. ile Hariciye Vekili Tevfik Rüştü Bey'in Macaristan'ı teşrifleri esnasında Peşte'de bulunmak ve kendilerini memleketimde selamlamak bahtiyarlığına nail olmak üzere gidiyorum...Başvekil Hz. Lozan'dan sonra yaptıkları ilk Avrupa seyahatlerinde Peşte'yi de ziyaret etmeleri Macaristan için hakikî bir sevinç vesilesi olacaktır... Esasen iki memleket arasında hallolunmamış hiçbir mesele kalmamıştır. Bütün mukaveleler tam bir samimiyet ve hüsnü niyet havası içinde imza edilmiştir...", sadece suçluların iadesi ile ilgili küçük bir durumun kaldığını, onun da Harbiye Müsteşarı Numan Beyin iyileşmesi ile iki tarafın samimiyetiyle halledileceğini belirtmiştir.⁴¹

Macaristan'ın Türkiye elçisi M. Tahy'nin de işaret ettiği gibi bu ziyaretin, İsmet Paşa'nın Lozan görüşmeleri için 1923'de gittiği Avrupa'ya yedi yıl aradan sonra ilk gidiyor olması bakımından da ayrı bir önem taşımaktaydı. O gün Avrupa'ya Türk devletinin ve milletinin bağımsızlığını ve millî sınırlarının kabulü için giderken, bu gün önemli bir siyasî ağırlığı olan, bağımsız Türk devletinin başbakanı olarak Avrupa'ya gidiyor olması oldukça dikkate değerdir.*

Türk heyeti 7 Ekim 1931 Çarşamba gecesi Ege Vapuru ile Pire Limanı'ndan hareket etmişlerdir. Tiryeste'ye gidecek olan İsmet Paşa ve Tevfik Rüştü Bey orada İtalya devlet adamları ile görüşecekleri yazılmıştır. Yaklaşık iki gün Tiryeste'de kalan Türk heyeti pazar günü Budapeşte'ye ulaşmıştır. Türk başbakanı karşılamak için Macaristan başkentinde olağandışı bir hazırlık yapılmıştır. Başkent İstasyonu'nda büyük bir takı zafer yapılmış, her taraf Türk-Macar bayrakları ile süslenmiştir. Türk başbakanı gelmeden Macar basını bu seyahati gündeme almış ve uzun uzun Türkçe makaleler yazılmıştır. Bu makalelerde iki kardeş millet olarak anılan Türk ve Macar temsilciler hakkında pek hürmetkâr ve saygılı bir dil kullanılmıştır. 11 Ekim 1931 Pazar sabahı saat 10 sularında İsmet Paşa ve yanındakiler Budapeşte'ye varmışlardır.

40 *Cumhuriyet*, 7 Teşrinievvel 1930.

41 *Cumhuriyet*, 8 Teşrinievvel 1930.

* Lozan sonrası bu ilk Avrupa seyahatine İsmet Paşa önemli bürokratları da yanında götürmüştür. Bunlar: İsmet Paşa'nın özel kalem müdürü Vedit Bey, ali iktisat meclisi baş Kâtibi Nurullah Esat Bey, dış işleri I. daire umum müdürü Cevat Bey, Tevfik Rüştü Bey'in özel kalem müdürü Kemal Aziz Bey, Ankara polis müdürü Salih Bey, TBMM muhafız alayından Binbaşı Fahri ve Yüzbaşı Nazmi beyler, dahiliyeden memur Muammer, Ali Rıza, Mustafa, Sinan, Aziz, Kâşif, Mürteza beylerden oluşan bir heyetti. BCA, 030.18.01.02, 23.65.4, Tarih: 21.9.931, Sayı: 11742.

Türkiye Başbakanı, Macar Başbakanı Kont Karolyi, Dış İşler Bakanı M. Walko, Türk elçiliği yöneticileri ve hükümet yetkilileri tarafından karşılanmıştır. Halkın tezahüratı arasında ilerleyen Türk heyeti Lona Palora Oteli'ne yerleşmiştir. Macar dışişleri bakanı öğlen yemeği vermiş, sonra at yarışlarına katılan Türk heyeti akşamda operada bir tiyatro izlemişlerdir.⁴²

Macar basını Türkiye başbakanının bu gezisine oldukça geniş yer ayırmıştır. *Peşti Hirlap Gazetesi*, bu ziyaretin iki ülke arasındaki sıkı dostluğu kuvvetlendirdiği kanaatini ortaya koymuştur. *Usjag Gazetesi*, Türk vekillerin Peşte ziyaretlerinin nezaket ziyareti olmakla kalmayıp, büyük bir siyasî ve ekonomik öneme sahip özellik kazanmakta olduğunu yazmıştır. *Peşter Lloyd Gazetesi* ise, dostluk ilişkilerinin başka devletlerin aleyhine yönelik olduğu yorumlarının gittikçe azaldığını, Türk-Macar ilişkilerinin bu fikirden çok uzak olduğunu ve Avrupa birliği gibi bir fikri işaret ettiğini yazarak, her iki milletin kültürel, siyasî ve iktisadî alanda antlaşma isteklerini çok güçlü bir şekilde ortaya koyduklarını belirtmiştir. *Nem Zebek Gazetesi* de bu ziyaretin iktisadî noktanın çok önemli olduğunu, Mustafa Kemal'in dahiyane sevk ve idaresi ile kuvvet bulan Türkiye'nin dünya siyasetinde çok önemli bir unsur olacağını yazmıştır. *Az Est Gazetesi*, Türk ve Macar vekilleri coşkuyla selamlayarak, bu ziyaretin iki millet içinde çok verimli neticeler doğuracağını yazmıştır. *Nyolcorai Usjag Gazetesi* iki milletin tarihi bağlarını ve yapılan birçok antlaşmaların tarihçesini ortaya koyarak, iki milletin dostluğunun yeniden güçleneceğini, Türklerin Macarları kardeş olarak telakki ettiklerini bunu geçmişte böyle olduğu gibi bu günde böyle olduğunu yazmıştır. *Magyar Arsag Gazetesi* ise yakın bir gelecekte gerek siyasî gerek iktisadî en güçlü bir bağın gelişeceğini ifade etmiştir.⁴³

Macar basını ilk günler bu değerlendirmeleri yapmış ve yapmaya devam etmiştir. Türk heyeti Macaristan'daki ikinci gün pazartesi resmî temaslarına başlamıştır. Öğlene doğru saraya davet edilen İsmet Paşa ve Tevfik Bey Kont Karolyi ile görüşmüşler onurlarına verilen öğlen yemeğinden sonra Macar Dışişleri Bakanlığına geçmişlerdir. Burada da M. Walko ile iki ülke arasındaki meseleler konuşulmuştur. Her iki ziyarette de Türkiye'nin Macaristan elçisi Behiç Bey ile Macaristan'ın Türkiye elçisi M. Tahy hazır bulunmuşlardır. Akşam yemeğinde ise iki ülkenin başbakanları birer konuşma yapmışlardır. Macar başbakan yaptığı konuşmada; Türkiye'nin 1929 ekonomik buhranına rağmen Mustafa Kemal'in dehası ve iradesi, Türk milletinin bitmek bilmeyen kuvvet ve kudreti ile başarıyla çıkmış olmasından dolayı Türkiye'ye olan hayranlığını artırdığını ve Türkiye'nin barışın ve istikrarın önemli bir unsuru

42 *Yarın, Milliyet, Hakimiyeti Milliye, 8/ 9/ 10/ 11/ 12 Teşrinievvel 1931.*

43 *Cumhuriyet, 12 Teşrinievvel 1931.*

olduğunu söylemiştir. İsmet Paşa'da yaptığı konuşmada tarihî bağları ve bu süreç içerisinde Macar yöneticilerin milletleri için vermiş oldukları başarılı mücadeleyi hatırlatarak, bu gün için Macarların istikrar içerisinde ilerleme sağladıklarını, iki ülke arasındaki dostluğun merkezi ve doğu Avrupa içerisinde sağlam ve gelişen bir seyir izlediğini, iki ülkenin barış ve istikrara aşık olduklarını, ilişkilerini bu anlayış içerisinde bölge ülkelerini de kapsayacak bir şekilde devam ettirdiklerini, bu anlayışın önemli ve dikkate değer olduğunu belirterek konuşmasını bitirmiştir. Türk heyetinin bu gezisine geniş yer ayran Macar basını, iki başvekilin yapmış olduğu bu konuşmaya da yer vermiştir. *Peşte Lloyd* ve *Nyolcorai Uszag* gazeteleri İsmet Paşa'nın yapmış olduğu konuşmaya büyük bir samimiyet ve coşkuyla yer vermişlerdir.⁴⁴

Cumhuriyet gazetesinin baş yazarlarından Yunus Nadi de, gazetesindeki köşesinde "Budapeşte'den İlk İntibalar" başlıklı bir yazı kaleme almıştır. Hayli uzun olan bu yazıda ilk önce Budapeşte şehri ile ilgili bilgi verilmiştir. Sonra Macarların krallıkla idare edilmeleri üzerine ve tarihî süreçle ilgili bir değerlendirme yapılmıştır. Yunus Nadi Macarların Birinci Dünya Savaşı'yla bağımsızlıklarına kavuştuklarını ancak barışa elleri kolları kesik, vücutlarının şuraları buraları parçalanmış olarak kavuştuklarını yazmıştır. Bu barışın bağımsızlık getirmesine rağmen Macarların birliğini param parça etmesinin asıl acı veren taraf olduğunu söylemiştir. Macaristan'ın barıştaki adaletsizliği en iyi şekilde yaşadığını ve bunu Macar halkının çehrelerinde görmenin mümkün olduğunu yazarken Macar halkının derdinin büyük ve derin olduğunu özellikle vurgulamıştır. Dünya ekonomi buhranının en çok etkilediği ülkelerden biri olan Macaristan'ın durmadan hükümet değiştirmesini de suyu geçerken at değiştirme benzetmesiyle eleştirmiştir. Yunus Nadi Macar hükümet başkanlarını da ele alarak, dirayetli Bethlen'in gittiğini yerine gayretli ve marifetli Karolyi'nin geldiğini ancak sorunların bitmediğini ve kalmaya devam ettiğini, Macar halkının moralini de bu durumun etkilediğini ancak kuvvetli ve çalışkan meziyetleri ile Macar halkının bu karanlığı yürüyeceğinden emin olduğunu yazmıştır.⁴⁵

Türk heyeti 14 Ekim 1931 Çarşamba günü sabah Budapeşte'den ayrılarak trenle 6 saat süren bir yolculukla Macaristan'ın belki de merkezi Avrupa'nın hayvan yetiştirilen en büyük ve modern harası olan Merpar Ges'e gitmişlerdir. Burada devlet çiftliğinin her tarafını büyük bir ilgi ile gezip inceleyen İsmet Paşa yetkililerden geniş bilgi almıştır.⁴⁶ Türkiye Macaristan'ın bu hayvan yetiştiriciliğindeki sahip olduğu bilgi ve donanımdan her zaman fayda-

44 *Cumhuriyet*, 13 / 14 Teşrinievvel 1931.

45 *Cumhuriyet*, 16 Teşrinievvel 1931.

46 *Cumhuriyet*, 14 Teşrinievvel 1931.

lanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Arşivleri bu konuda yüzlerce bilgi ve belge barındırmaktadır.

Türk heyeti çarşamba günü akşamı, Macar devlet yetkililerinin hemen hapsinin bulunduğu kalabalık bir protokol tarafından uğurlanmıştır. İsmet Paşa ayrılmadan kısa bir süre önce Macar basın mensuplarını kabul ederek açıklamalarda bulunmuştur. Bu gezinin iki ülke arasındaki ticarî ve siyasî ilişkileri iki millet lehine geliştirdiğini, Tuna yolları vasıtasıyla yapılacak nakliyat meselesinin halledilmesinin de bu ilişkilerde önemli bir payı olduğunu, ticaret eşyasının ithalat ve ihracatının ise detaylı bir incelemeye tabi tutulacağını, Macaristan'ın Türkiye'ye mensucat orotiası, ziraat aletleri ve diğer eşyaları ihraç edebileceğini, Türkiye'nin de Macaristan'a kömür, pamuk ve diğer önemli malları ihraca hazır olduğunu açıklamıştır. Dış siyasette ise barış sağlamak ve korumak konusundaki göstermiş oldukları arzuyu yinelemiştir. Tevfik Rüştü Bey de basın mensuplarına yaptığı açıklamada; Türkiye'nin imzalamış olduğu antlaşmalardan dolayı imza ettiği hiçbir şeyden geri durmadığını, taahhütlerini her zaman yerine getireceğini fakat Türkiye'nin görüş alışverişinde bulunmadan yapılan girişimler ve antlaşmalarda hükümetinin hiçbir şekilde sorumluluk ve tahammül göstermeyeceğini açıkça söylemiştir.⁴⁷

Basın açıklaması sonrası Türk heyetini götürecek olan tren hareket etmiştir. Venedik'e kadar trenle giden heyet orda bekleyen Ege Vapuruyla Türkiye'ye dönmüştür.

Sonuç

Türk ve Macar devlet başkanlarının, bakanlarının karşılıklı yapmış oldukları ziyaretler her iki ülke basınında büyük bir heyecan ve coşkuyla yer almıştır. Türk basınında çıkan haber ve yorumlardan hareketle yapılan çalışmada şu değerlendirmeleri yapmak mümkün olabilir:

Türk basını karşılıklı yapılan bu ziyaretlere geniş yer ayırmıştır. Haber ve yorumlar yapılmaya çalışılmıştır. Ancak basındaki bilgilerden yapılan görüşmelerin özel boyutlarını ve derinliğini öğrenmek mümkün olmamıştır. Yalnız devlet yetkililerinin yapmış oldukları açıklamalar ve konuşmalardan en azından iki devlet arasındaki sorunların ve yaklaşımların, dostlukların hangi boyutta olduğunu öğrenme ihtimali mevcuttur. Türk ve Macar devlet adamları bu anlamda oldukça samimi ve içten hareket ettikleri, "Türk - Macar kardeşliği" cümlesinin bu ziyaretlerin temel ifadesi olduğu gözlenmiştir.

Türk basınına yansıyan veya yansıtıldığı kadarıyla 1930-1931 yıllarında gerçekleşen bu seyahatlerin özellikle 1929 dünya ekonomi krizi içerisinde gerçekleşmiş olması görüşmelerin ağırlığını ticaret ve ekonomi oluşturmuştur. Özellikle bu krizden en çok etkilenen devletlerden biri olan Macaristan,

47 Cumhuriyet, 15 Teşrinievvel 1931.

Türkiye'den ziraat ve tarım ürünleri ihtiyacını gidermek için bu diplomatik ziyaretleri fırsat olarak kullanmıştır.

Yine bu ziyaretler, Birinci Dünya Savaşı sonrası, Avrupa ve Balkanlarda devletlerin kendilerine dost ve müttefik aradığı, savaşın sonuçlarını kabul etme veya değiştirme hedeflerine göre yeni bir yapılanmanın olduğu bir sürece denk gelmesi bakımından da önemlidir. Macaristan Balkanlarda Küçük İtilâf ve Balkan Antantı oluşumları rahatsızlığını hissettirirken diğer taraftan Türkiye'nin destek ve dostluğunu devam ettirme amacını taşıdığını görmek mümkündür.

Türk basınındaki yer alan haber ve yorumlarda ağırlıklı olarak Türk ve Macar milletlerinin tarihî dostluğu ve kardeşliği uzun uzun işlenmiştir. Birinci Dünya Savaşı'nda aynı cephede yer almamız, ortak kaderi paylaşmamıza vurgu yapılarak iki ülke arasında hiçbir sorunun olmadığını, var olanların ise çözüme kavuşturulduğu yer almıştır.

Macar devlet adamlarının yapmış oldukları konuşmalarda veya Türk basınına yapmış oldukları açıklamalarda, Türkiye Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal'in büyük bir lider olduğunu ve kendisinden ciddi anlamda etkilendiklerini, Türk milletinin bu anlamda şanslı olduğunu açıkça söylemişlerdir.

Türk Ocağı'nın Macaristan'daki kültür dernekleri ile ortak çalışmalar yürüttüğü, Macar bilim adamlarından faydalanmak için girişimler içerisinde olduğu basına yansırken, Macar devlet adamları bu ilişkileri geliştireceklerine de söz vermişlerdir.

Gazetelerin köşe yazılarında Türk-Macar dostluğunun sadece menfaatlerden kaynaklanmadığı, millî hislerin ve tarihî geçmişi daha çok etkili olduğu vurgulanmıştır.

1930-1931 yıllarının Macarların yaralı fakat kuvvetli bir millet olduğu Türk gazete yazarları tarafından dile getirilmiştir. Bu yaralı ifadesi özellikle ekonomik sıkıntılar, savaştan dolayı kaybedilen topraklar ve parçalanmış bir nüfus anlamında kullanılmıştır. Macaristan'ın içinde bulunduğu bu sıkıntılardan Dışişleri Bakanı M. Walko ve Başbakan Kont Bethlen ve Bethlen sonrası başbakan olan Karolyi'nin sayesinde kurtulacağı ümidi dile getirilmiştir.

Türk basınında Kont Bethlen'in gezisi sırasında yapılan bir değerlendirmede; Birinci Dünya Savaşı sonrası Macaristan'a gösterilen acımasız tavrın ve imzalatırılan antlaşmanın sebebini Macarların Türk olmasından kaynaklandığını başka bir sebep aramamak gerektiği yazılmıştır. Avrupa dev-

* Küçük İtilâf: Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun mirasçısı devletler Yugoslavya, Çekoslovakya ve Romanya tarafından ortaya çıkarılmış sonra Fransa'nın nüfuz ve önderliğine girmiş, I.Dünya Savaşı sonrası kurulan statüyü korumak amacıyla oluşmuş bir ittifaktır.

letlerinin Macaristan'ı siyasî olarak önemsemedikleri bir devlet muamelesi yaptıkları ifade edilmiştir. Bu değerlendirmeleri yapan basın yaklaşımını yabana atmamak gerekir.

Özellikle Macar yetkililer, Türkiye'yi Balkanlar ve Avrupa için barışın ve siyasî dengelerin koruyucu bir gücü olarak görmüşlerdir. Bu düşüncelerini basınla açıkça paylaşmışlardır.

Bu diplomatik ziyaretlerin basına yansımaları şunu da ortaya çıkarmıştır ki, Türk dış politikası özellikle cumhuriyet dönemi iyi takip edilmektedir. Kont Bethlen Türkiye dönüşü kendi basınına yapmış olduğu açıklamalarda bunu maddeler halinde sıralamıştır. Bu yaklaşımı yukarıda ilgili başlık altında görmek mümkündür.

Türkiye Başbakanı İsmet Paşa ve Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Bey'in Macaristan seyahati vesilesiyle Türk gazetelerinde yapılan bir yorumda; Macar halkının birliğinin parçalanmışlığı ve yaralarının derinliği dile getirilmiştir. Ancak en çok dikkat çeken yorum, Macarların bu sıkıntılı dönemde sıkça hükümet değişikliği yaşadıklarını bunu da "Su geçerken at değiştirilmez" Türk ata sözü ile eleştirildiği dikkat çekmektedir.

Bu yapılan seyahatler iki ülke basının birbirine karşı daha dostane ilişkiler kurmalarını sağladığı gibi, her iki ülke basını yapmış oldukları dostane ve içten, coşkulu yayınlarla tarihi dostluğu daha da kuvvetlendirmişlerdir.

Türk ve Macar devlet başkanları ve bakanları düzeyinde yapılan bu ziyaretlerle; özellikle Türkiye'nin Birinci Dünya Savaşı sonrası statükonun korunması anlayışı içerisinde diğer balkan ülkeleri ile de yakın ilişkiler kurması, Bulgaristan gibi revizyonist politikayı benimseyen Macaristan'ın rahatsızlığını oldukça asgariye indirmiştir.

Kaynaklar

Arşiv:

1-Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

Gazeteler ve Süreli Yayınlar

Hakimiyeti Milliye, Cumhuriyet, Milliyet, Yarın, Akşam, Ayın Tarihi.

Eserler

- 1- Armaoğlu, Fahir (1987), *20. Yüz Yıl Siyasî Tarihi 1914-1980*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, s.180.
- 2- Çolak, Melek (2005), "Türk - Macar İlişkileri ve Macaristan'ın Türk İnkılâbına Bakışı (1919-1938)", *Beşinci Uluslar arası Atatürk Kongresi 8-12 Aralık 2003 Bildiriler*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, s. 1255-1259.
- 3- Dilan, H.Berke (1998), *Siyasi Tarih 1914-1939*, Alfa Yayınları, İstanbul, s.61.
- 4- Eckhart, F. (Çeviren: İbrahim Kafesoğlu) (1949), *Macaristan Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, s. 7-11.
- 5- Soysal, İsmail (1989), *Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları (1920-1945)*, I. Cilt, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, s.656.